

Mišljenje Europskog odbora regija – Demografske promjene: prijedlozi za mjerenje i uklanjanje njihovih negativnih posljedica u regijama EU-a

(2020/C 440/07)

Izvjestitelj: János Ádám KARÁCSONY (HU/EPP), predstavnik Seoskog vijeća Tahitótfalua

PREPORUKE O POLITIKAMA

EUROPSKI ODBOR REGIJA

Opće napomene

1. smatra da su demografske promjene jedan od najvećih izazova s kojima se suočavaju europske regije, gradovi i ruralna naselja te ističe da su neki od glavnih čimbenika koji im doprinose starenje stanovništva, niska stopa fertiliteta i nataliteta i sve izraženiji problem neravnomjerne raspodjele stanovništva;
2. podsjeća na smjernice strateškog programa za razdoblje 2019. – 2024., koje je podržalo Europsko vijeće, a koje se odnose na europski model za budućnost radi kojeg je također potrebno savladati demografske izazove;
3. pozdravlja inicijativu Europske komisije da od potpredsjednice Komisije Dubravke Šuice zatraži da analizira posljedice demografskih promjena na razne skupine društva i na područja i regije u Europi koji su nerazmjerno zahvaćeni tim promjenama te da predloži mjere za svladavanje tih izazova, uključujući odljev mozgova, usklađivanje poslovnog i obiteljskog života i buduću garanciju za djecu, imajući u vidu Zelenu knjigu o starenju i dugoročnu viziju za ruralna područja te podsjeća da u sve te mjere treba uključiti rodnu perspektivu;
4. namjerava ojačati ulogu odraslih i starijih osoba ne samo kao primatelja skrbi nego i kao resursa u zajednici poticanjem njihova sudjelovanja u društvenom, građanskom, gospodarskom i kulturnom životu, promičući pritom uspostavu mogućnosti za njihov samostalan život i dobrobit u svakodnevnom životnom okruženju;
5. vrlo pozitivno ocjenjuje izvješće Europske komisije o posljedicama demografskih promjena, u kojem se uzima u obzir zajednički pristup digitalnoj tranziciji, zelenom gospodarstvu i demografskim izazovima, što je globalna vizija ključna za pružanje poštenih i održivih rješenja za sve generacije, pri čemu, u skladu s ciljevima održivog razvoja do 2030., nitko ne smije biti zapostavljen;
6. pozdravlja inicijativu hrvatskog predsjedništva Vijeća da demografske promjene proglasi ključnim prioritetom, kao i zahtjev za savjetovanje koji je OR primio o tom pitanju;
7. pozdravlja inicijativu Europskog parlamenta da sastavi izvješće o demografskim izazovima kao odgovor na relevantnu komunikaciju Komisije;
8. podsjeća na doprinos Odbora regija Sporazumu o demografskim promjenama, zasnovan na rezultatima tematske mreže inovacija za okruženje prikladno za starije osobe, koja okuplja lokalne, regionalne i nacionalne vlasti koje uz potporu Svjetske zdravstvene organizacije rade na podupiranju aktivnog i zdravog starenja kao odgovoru na demografske izazove;
9. podsjeća na važnost sinergije s UN-om na međunarodnoj razini radi revizije Madridskog međunarodnog akcijskog plana o starenju iz 2002. i rasprave s Radnom skupinom za starenje s ciljem poboljšanja zaštite ljudskih prava starijih osoba. Na globalnoj razini važno je surađivati sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom na desetljeću zdravog starenja;

Glavni demografski trendovi i izazovi

10. skreće pozornost na znatne razlike u trendu rasta stanovništva među državama članicama i regijama EU-a, zbog kojih je hitno potrebno poduzeti razne mjere u EU27;

11. ističe da su posljednjih godina na regionalnoj razini zabilježeni izrazito negativni demografski trendovi u velikim dijelovima Europe. U većini tih područja uočavaju se „otoci” demografskog rasta oko glavnih i velikih gradova ⁽¹⁾;
12. skreće pozornost na činjenicu da su regije koje gube stanovništvo uglavnom ruralne, ionako rijetko naseljene i udaljene. Trend depopulacije pogađa i oslabljena industrijska područja i niz perifernih gradova ⁽²⁾;
13. ističe da sve manji broj radno sposobnih osoba i sve veći broj starijih osoba dodatno negativno utječu na koeficijent dobne ovisnosti starijih osoba. Predviđa se da će u EU-u taj koeficijent porasti s 29,3 % u 2016. na 52,3 % do 2080. (povećanje od 23 postotna boda) ⁽³⁾;
14. uviđa da je, za razliku od svjetskog stanovništva koje raste, ritam rasta stanovništva u EU-u znatno usporio. U 2015. prvi je put zabilježen prirodni pad broja stanovnika u EU-28, uz više umrlih nego rođenih;
15. ističe stalno povećanje koeficijenta ovisnosti, odnosno činjenicu da je prema podacima Eurostata o stanovništvu 1960. godine odnos mladih (0 do 14 godina) i starijih (65 ili više godina) osoba bio otprilike tri naprema jedan, dok se očekuje da će 100 godina kasnije, 2060. godine, taj odnos biti dvije starije osobe naprema jednoj mladoj;
16. naglašava da zbog kasnije reproduktivne dobi žena, odnosno odgađanja željenog rađanja za kasniju dob, dolazi do toga da se ne ostvari planirani ⁽⁴⁾ broj djece (obično dvoje ili troje ⁽⁵⁾), što pak dovodi do razlike između stvarnog i željenog broja djece (fertilitetni jaz). Sve dok u državama članicama EU-a postoji fertilitetni jaz, primarna je zadaća da se taj jaz smanji, a mogućnost migracija treba razmatrati tek nakon toga. Potrebno je uložiti sve napore u promicanje i poticanje rađanja djece;
17. naglašava da gubitak mladih ljudi u regijama koje obilježava emigracija i smanjenje nataliteta stavlja manje općine u iznimno nepovoljan položaj u pogledu kontinuiteta pružanja ključnih javnih usluga i poticanja gospodarskih i proizvodnih aktivnosti u tim područjima, a to su ključni čimbenici za zadržavanje i privlačenje stanovništva i suzbijanje depopulacije ruralnih područja, koja pogađa države članice EU-a;
18. upućuje na novije studije OR-a ⁽⁶⁾ u kojima se posebno naglašava teritorijalna dimenzija demografskih izazova;
19. u skladu s vlastitim mišljenjem o odljevu mozгова naglašava da je sloboda kretanja pojedinaca i radnika temelj unutarnjeg tržišta i jedna od glavnih sloboda priznatih u Ugovorima EU-a;

Potreba za dosljednim politikama na svim razinama upravljanja

20. skreće pozornost na svoje mišljenje „Odgovor EU-a na demografske izazove” (2016.) u kojem se tvrdi da mnoge europske politike mogu doprinijeti rješavanju demografskih izazova i bez posebnih mjera za potporu područjima koja se suočavaju s tim izazovima. To se odnosi na promet, informacijsko društvo, zapošljavanje i socijalnu politiku, kulturu, okoliš i klimu, kao i poslovanje; ponovno poziva na izradu sveobuhvatne europske strategije za demografske promjene te ističe da je za svladavanje tih izazova potreban sveobuhvatan pristup u raznim područjima politika kako bi se pridonijelo promjeni (proaktivne mjere) ili ublažavanju (reaktivne mjere) posljedica demografskih promjena, primjerice:

⁽¹⁾ Studija OR-a „Utjecaj demografskih promjena na europske regije”, Bruxelles, 2016.

⁽²⁾ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/637955/EPRS_IDA\(2019\)637955_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/637955/EPRS_IDA(2019)637955_EN.pdf)

⁽³⁾ Izvor: Ljudi u EU-u – projekcije stanovništva (Eurostat, 2017.).

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_projections_in_the_EU#Age_dependency_ratios

⁽⁴⁾ OECD, *Family Database, Fertility Indicators: SF2.2 Ideal and actual number of children* (Baza podataka o obiteljima, Pokazatelji fertiliteta: SF2.2 Idealan i stvaran broj djece). http://www.oecd.org/els/family/SF_2_2-Ideal-actual-number-children.pdf

⁽⁵⁾ Smatra se da je stopa totalnog fertiliteta od oko 2,1 živorođene djece po ženi potrebna za obnavljanje stanovništva u razvijenim zemljama, tj. prosječan broj živorođene djece po ženi potreban da se održi broj stanovnika (izvor: Eurostat, *Statistics Explained* https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Fertility_statistics#Total_fertility_rate_and_age_of_women_at_birth_of_first_child).

⁽⁶⁾ Studija OR-a „Utjecaj demografskih promjena na europske regije” i europski pregled regionalnih socijalnih pokazatelja.

Moguće proaktivne mjere politika:

- stvaranje povoljnih uvjeta koji bi ljudima olakšali da, ako to žele, dobiju više djece u ranijoj životnoj dobi, s obzirom na to da je stopa nataliteta jedna od determinanti broja stanovnika; uz to treba voditi računa o tome da, kako se navodi u dokumentu „Demografski izgledi za Europsku uniju” (2017.)⁽⁷⁾, politike usmjerene na promjenu budućih demografskih kretanja imaju ograničen opseg i da treba proći izvjesno vrijeme kako bi imale željeni učinak, pa bi naglasak trebao biti na prilagođavanju i olakšavanju prelaska na EU sa starijim stanovništvom, uz istodobno pružanje potpore obiteljima kako bi se povećala stopa fertiliteta u pogođenim regijama;
- povećanje privlačnosti regija kako bi se u njima mladim ljudima nudile prilike za studiranje, inoviranje te stabilno i kvalitetno zapošljavanje, uz pomoć namjenskih ulaganja u infrastrukturu, kulturu, povezanost itd.;
- osmišljavanje namjenskih programa poticaja kojima bi se mladi privukli da se nastane u tim regijama;
- osiguravanje ekonomske održivosti zasnivanja velikih obitelji za mlade ljude;
- razvijanje koncepta „ekonomije dobrobiti” u EU-u te ujedno povećanje dobrobiti stanovništva, a time i obitelji (u pogledu obrazovanja, zdravlja, skrbi za djecu, ravnoteže između poslovnog i privatnog života, stanovanja, prometne mobilnosti, povezanosti i kulture) pridonosi uspješnom gospodarskom ciklusu i pomaže održavanju dugoročnih ulaganja u dobrobit. Time se može povećati privlačnost regija i gradova kao mjesta za život i zasnivanje obitelji na temelju navedenih čimbenika, a ne samo na temelju gospodarskog rasta;
- promicanje i provođenje sveobuhvatne i integrirane politike čiji je cilj istraživanje i podupiranje obitelji pri slobodnom ispunjavanju njihovih društvenih uloga;
- ukazivanje na posebne potrebe u uključivom društvu u pogledu razvoja djelotvornih odgovora na potrebe osoba s invaliditetom tijekom njihova starenja;

Moguće reaktivne mjere politika:

- poboljšanje sudjelovanja na tržištu rada, naročito za žene, s pomoću povećanih ulaganja u bolju ravnotežu između poslovnog i privatnog života, socijalnu infrastrukturu i infrastrukturu prilagođenu obitelji te veću rodnu ravnopravnost;
- smanjenje troškova zdravstva i skrbi u društvu koje stari poticanjem aktivnog i zdravog starenja, ulaganjem u nove oblike samostalnog života (novi koncepti stanovanja) i promicanjem socijalne ekonomije;
- opsežnije planiranje javnih ulaganja uz učestaliju provjeru njihove usklađenosti s demografskim potrebama, pri čemu treba razraditi metodologije i tehničke alate koji će olakšati analizu demografskog učinka raznih politika;
- smanjenje broja mladih koji napuštaju školovanje, povećanje baze vještina ulaganjem u obrazovanje i poticanjem osposobljavanja usklađenog s potrebama i potencijalom svakog područja kao i prekvalifikacije i fleksibilnosti radne snage;
- posvećivanje posebne pozornosti pružanju javnih usluga kao što su zdravstvena skrb, obrazovanje i kultura u malim i srednjim regionalnim gradovima te upotreba digitalnih rješenja kako bi se doprlo do svih područja;
- stvaranje funkcionalnog i usuglašenog pravnog okvira na europskoj razini radi lakše integracije državljana trećih zemalja na europsko tržište rada i u europsko društvo; taj bi okvir bio sastavni dio sveobuhvatne strategije za suočavanje s demografskim promjenama;

⁽⁷⁾ *Demographic outlook for the European Union* („Demografski izgledi za Europsku uniju”), 2017. (Služba Europskog parlamenta za istraživanja (EPRI) i Europski sveučilišni institut (ESI)), [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/614646/EPRI_IDA\(2017\)614646_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2017/614646/EPRI_IDA(2017)614646_EN.pdf).

- osiguravanje odgovarajućeg smještaja za mješovito socijalno stanovanje koje omogućuje zajednički život raznih generacija te njihovu sinergiju i uzajamnost uz razne vidove uključive solidarnosti;
- promicanje mjera za poboljšanje kvalitete života i borbu protiv usamljenosti i izolacije starijih osoba, posebno, ali ne samo u doba pandemije;
- poticanje stvaranja okruženja koja omogućuju razvoj međugeneracijskih društvenih odnosa radi dobrobiti društva u cjelini;

Demografija i tekuća rasprava o višegodišnjem financijskom okviru

21. u budućnosti treba izdvajati više europskih sredstava za borbu protiv odljeva mozgova;

22. posebno ističe da bi u kontekstu tekućih pregovora o uredbama o strukturnim fondovima trebalo naglasiti poveznicu s demografskim promjenama, kako je predložio Europski parlament, a primjenu tih fondova u područjima i regijama neproporcionalno pogođenima demografskim promjenama učiniti fleksibilnijom kako bi se mogli zajednički koristiti za iste projekte te kako bi se predvidjela isplata predujmova i osigurala njihova komplementarnost s financijskim instrumentima;

23. podsjeća na to da je u mišljenju „Europski fond za regionalni razvoj i Kohezijski fond” (2018.) naveo da je svrha Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda podupirati urbana i ruralna područja koja se suočavaju sa zemljopisnim ili demografskim poteškoćama. To podrazumijeva i pružanje dodatne europske financijske potpore za projekte kojima se promiče okolišno održiv i socijalno uključiv gospodarski razvoj u predmetnim regijama;

24. u tom pogledu podsjeća na prijedlog Odbora regija i Europskog parlamenta da se posebna potpora pruži područjima razine NUTS 3 ili grupacijama lokalnih administrativnih jedinica s gustoćom naseljenosti nižom od 12,5 stanovnika po km² za rijetko naseljena područja ili nižom od 8 stanovnika po km² za vrlo rijetko naseljena područja ili s prosječnim smanjenjem broja stanovnika za više od 1 % između 2007. i 2017., na koja bi se trebali primjenjivati posebni regionalni i nacionalni planovi za povećanje privlačnosti, poslovnih ulaganja i dostupnosti digitalnih i javnih usluga, uključujući sredstva u okviru sporazuma o suradnji na temelju strukturnih fondova;

25. ponavlja stajalište OR-a i EP-a o potpori nacionalnim planovima za podupiranje regionalnih i lokalnih područja koja su suočena s kontinuiranim demografskim padom i kojima je potrebna potpora, uključujući financijsku potporu iz ESIF-a, kako bi se povećala privlačnost tih područja, poslovna ulaganja i dostupnost digitalnih i javnih usluga. Ti nacionalni i regionalni planovi moraju se uzeti u obzir u novoj strategiji EU-a za demografske promjene;

Demografski aspekti u ključnim politikama EU-a

26. naglašava demografsku dimenziju urbanizacije s obzirom na to da se Europska unija suočava i sa sve većom urbanizacijom te naglašava važnost odlučnog hvatanja u koštac s demografskim izazovima u provedbi Plana EU-a za gradove i u kontekstu ažuriranja Povelje iz Leipziga;

27. podržava stajalište Europskog parlamenta, koje odražava preporuke Odbora regija za pomoć rijetko naseljenim regijama, da se najmanje 5 % sredstava EFRR-a dostupnih na nacionalnoj razini u okviru cilja ulaganja u zapošljavanje i rast dodijeli integriranom teritorijalnom razvoju u neurbanim područjima koja su izložena prirodnim, geografskim ili demografskim poteškoćama ili imaju poteškoća u pristupu osnovnim uslugama. Najmanje 17,5 % tog iznosa treba dodijeliti ruralnim područjima „i zajednicama, uzimajući u obzir odredbe Pakta o pametnim selima s ciljem razvoja projekata kao što su pametna sela”⁽⁸⁾, pri čemu treba povećati privlačnost tih područja i poticati njihovo ponovno naseljavanje;

28. naglašava ulogu Garancije za mlade i programa Tvoj prvi posao preko EURES-a, koji mladima pomaže da pronađu posao. Izravna važnost Garancije za mlade za demokraciju i njezina neizravna važnost za demografiju vidljiva je i iz rezultata za razdoblje 2014. – 2020.: taj je program doprinio poboljšanju života milijuna mladih Europljana;

⁽⁸⁾ A8-0094/2019, Cozzolino.

29. sa zanimanjem iščekuje prijedloge Europske komisije za buduću garanciju za djecu kojom bi se trebalo pomoći djeci izloženoj riziku od siromaštva i socijalne isključenosti promicanjem ulaganja usmjerenih na to da se djeci osigura temeljno pravo na rast i razvoj u okruženju povoljnom za djecu i obitelji, davanjem prednosti mjerama za povećanje ukupnih prihoda obitelji i podupiranje roditelja, te osiguravanjem pristupa besplatnoj i kvalitetnoj zdravstvenoj skrbi, obrazovanju, skrbi za djecu, primjerenom stanovanju i odgovarajućoj prehrani; smatra da se obiteljske politike ne bi smjelo smatrati troškom za javni proračun, već ulaganjem u stratešku prednost za društvo;

30. smatra da zajednička poljoprivredna politika (ZPP 2014. – 2020.), koja se bavi ruralnim razvojem, pomaže u suočavanju s demografskim izazovima. Stoga bi ZPP u razdoblju 2021. – 2027. trebao ostati snažna politika EU-a. Dinamična ruralna područja, mladi poljoprivrednici i obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja se koriste dobrim praksama trebali bi imati ključnu ulogu u borbi protiv klimatskih promjena, u zaštiti okoliša, očuvanju krajobraza i biološke raznolikosti te sprečavanju depopulacije u ruralnim područjima;

31. iako Europska komisija ima vrlo ograničen prostor za djelovanje, trebala bi intervenirati u zakonodavstvo o tržištu zemljišta kako bi: potaknula iskorištavanje mogućnosti dostupnih u okviru ruralnog razvoja za podržavanje novih mjera za poticanje mobilnosti zemljišta (zemljišne banke, inicijative za pronalaženje obradivih zemljišta za poljoprivrednike i druge inicijative koje se promiču na lokalnoj razini kako bi se potaknuo pristup zemljištima za nove poljoprivrednike); proširila opseg mjera potpore za nove poljoprivredne poslovne modele (osobito inovativne oblike partnerstava među poljoprivrednicima) i lokalne organizacije, kojima bi se mladi poljoprivrednici i novi poljoprivrednici mogli podržati u dobivanju zemljišta; te potaknula aktivnije nacionalne politike EU-ovim preporukama o pristupu zemljištu na temelju dobrih praksi (uzimajući u obzir uvriježene dobre prakse);

32. smatra da bi države članice trebale odlučno podupirati politike kojima se promiče uključivanje žena i potiče njihovo sudjelovanje u informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji (IKT), u prirodnim znanostima, tehnologiji, inženjerstvu, umjetnosti i matematici (STEAM) i u ruralnoj ekonomiji jer je to nužan uvjet za uravnoteženje piramide stanovništva u područjima koja su pogođena depopulacijom ili im prijeti opasnost od nje;

33. poziva Europsku komisiju i države članice da osiguraju potrebnu koordinaciju između kohezijske politike EU-a i zajedničke poljoprivredne politike kako bi se zajamčilo da ruralna područja također mogu provoditi projekte pametnih sela s pomoću integriranog pristupa (ITI, CLLD ili LEADER);

34. ponovno skreće pozornost na tezu iznesenu u svom mišljenju „Aktivno i zdravo starenje” (2019.) „da će izazovi demografskih promjena iziskivati istraživački rad i aktivnu europsku industriju u cilju modernizacije, osmišljavanja i proizvodnje novih inovativnih rješenja za sve starije stanovništvo, bez obzira na to jesu li posrijedi proizvodi za svakodnevnu upotrebu, infrastruktura, tehnologija ili softver”, a posebno razvoj telemedicine kako bi se zajamčilo kvalitetno specijalističko liječenje u ruralnim ili slabo naseljenim područjima; „smatra kako je to prilika za EU da zauzme vodeći položaj na tržištu srebrnog gospodarstva te stvara lokalna radna mjesta i bogatstvo i izvozi revolucionarne inovacije u inozemstvo”. To se može ojačati okruženjem povoljnim za obitelj i međugeneracijskom solidarnošću, a lokalne i regionalne vlasti u tom pogledu igraju ključnu ulogu u stvaranju uvjeta kojima se promiče i osigurava zdravo starenje. Kako bi se to postiglo, potrebno je i konkretno pozivanje na to i bolja koordinacija različitih raspoloživih financijskih sredstava;

35. ističe moguću ključnu ulogu informacijskih i komunikacijskih tehnologija te inteligentnog okruženja u poboljšanju životnih uvjeta u područjima koja su najviše izložena demografskim izazovima. Odbor stoga poziva EU da primjenom rješenja SMART riješi problem digitalnog jaza koji pogađa mnoga područja i u tu svrhu upotrijebi europske instrumente i programe poput strukturnih i investicijskih fondova i programa „Next Generation EU” kako bi se cijelom stanovništvu osigurala kvalitetna digitalna povezanost;

36. kad je posrijedi digitalni jaz, ističe pametna rješenja u području skrbi za starije osobe i prijevoza na zahtjev, kao i izradu planova za pružanje usluga mobilne telefonije na sporednim lokalnim cestama. Isto tako, smatra da je ključno pružati usluge mobilne telefonije u okviru univerzalnih telekomunikacijskih usluga (naročito u rijetko naseljenim ruralnim centrima stanovništva i pripadajućim lokalnim cestama), jer se njima olakšava život, osobito starijim osobama i roditeljima s malom djecom. Svako od tih rješenja ima poseban učinak na zadržavanje stanovništva;

37. treba osigurati osposobljavanje i potporu za upotrebu digitalnih tehnologija u cilju smanjenja postojećeg digitalnog jaza kojim su pogođene starije osobe i predvidjeti programe upravljanja promjenama posvećene osobama odgovornim za socijalne usluge na razini općina kako bi mogli poduprijeti digitalnu transformaciju usluga za osobnu pomoć;

38. slaže se s time da razne mjere predložene u komunikaciji Komisije za razdoblje 2020. – 2014. donesenoj u rujnu 2017. („Poticanje rasta i kohezije u graničnim regijama EU-a”) mogu pomoći u smanjenju složenosti, trajanja i troškova prekogranične interakcije te promiče objedinjavanje usluga duž unutarnjih granica. Komisija ističe sljedeće: „Znatno će se ulagati u poboljšanje životnih uvjeta: zajedničkim ekološkim aktivnostima i mjerama za ublažavanje posljedica klimatskih promjena bolje će se zaštititi granične regije”⁽⁹⁾;

39. ponavlja napomene iz svog mišljenja „Ravnoteža između poslovnog i privatnog života roditelja i skrbnika” (2017.) u kojem tvrdi „da je zbog aktualnih demografskih trendova potrebno preispitati rodne uloge i promicati fleksibilnije i ravnopravnije ugovore o radu”. Imajući to u vidu, pravni okvir EU-a u područjima politika usmjerenima na potporu usklađivanju poslovnog i obiteljskog života i rodnoj ravnopravnosti neodvojivo je povezan s gospodarstvom, demografijom, zapošljavanjem i regionalnim aspektima. S obzirom na to Odbor pozdravlja strategiju Europske komisije za rodnu ravnopravnost;

40. skreće pozornost na svoja mišljenja „Mobilnost u geografski i demografski nerazvijenim regijama” (2014.) i „Odgovor EU-a na demografske izazove” (2016.), u kojima je riječ o područjima kao što su osiguravanje mobilnosti u okviru prometnih politika i u kojima se iznose dodatne konkretne mjere, uključujući inovativne pristupe poput prijevoza na zahtjev u cilju poboljšanja povezanosti unutar regija i između njih; OR također naglašava da su potrebni novi pristupi financiranju prometa u nerazvijenim regijama;

41. ističe da visoka stopa nezaposlenosti ne ispunjava zahtjeve tržišta rada. Stoga je potrebno organizirati programe strukovnog osposobljavanja ili dodatne tečajeve za nezaposlene osobe koje nisu u mogućnosti uklopiti se ili ponovno se uključiti u tržište rada. U tome bi trebala sudjelovati javna tijela, regionalne i lokalne institucije te bi se trebala postići suradnja sa službama za zapošljavanje;

42. smatra da u čitav niz politika treba uključiti pozitivan narativ o ruralnim krajevima kako bi se riješio problem depopulacije koja na njih utječe, tj. da treba širiti pozitivnu predodžbu o ruralnim krajevima i isticati njihove pozitivne aspekte i vrijednosti;

43. važno je naglasiti da očevi više sudjeluju u skrbi o djeci i obiteljskom životu, djeca ostvaruju bolji napredak u kognitivnom i emocionalnom smislu te su boljeg tjelesnog zdravlja. Oni koji se više bave svojom djecom često izražavaju veće zadovoljstvo životom te bolje tjelesno i mentalno zdravlje. Tri četvrtine zemalja članica OECD-a osiguravalo je 2015. barem nekoliko dana plaćenog dopusta kojim se može koristiti samo otac ili plaćeni roditeljski dopust za očeve. Roditeljski dopust može pridonijeti i smanjenju diskriminacije žena na radnom mjestu;

44. podsjeća na ciljeve održivog razvoja, a posebno na cilj br. 11 posvećen razvoju gradova, u kojem se poziva na to da gradovi i naselja budu uključivi, sigurni, otporni i održivi. Podržava projekte usmjerene na lokalne vlasti, gradove i regije koji aktivno doprinose ostvarenju cilja održivog razvoja br. 11;

45. uzima na znanje Europski zeleni plan, koji predstavlja važan odgovor na okolišne, demografske, gospodarske i socijalne izazove. Strategija održivog rasta ključna je za pretvaranje EU-a u pravedno, prosperitetno i uključivo društvo te je potrebno preispitati politike za čistu energiju u gospodarstvu, industriji i potrošnji, prometu, prehrani i poljoprivredi te građevinarstvu, kao i oporezivanje te neke aspekte pitanja socijalne pomoći i potpore obiteljima općenito;

⁽⁹⁾ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/communications/2017/boosting-growth-and-cohesion-in-eu-border-regions

46. naglašava da djeca ne bi smjela biti prepreka za ostvarivanje profesionalnih ambicija i dovoditi do osiromašenja ili gubitka kupovne moći, posebno u slučaju velikih obitelji i samohranih roditelja. Planiranje obitelji dugoročno je pitanje, stoga je važno imati stabilnu i proaktivnu politiku kojom se potiče postizanje ravnoteže između poslovnog i privatnog života te sudjelovanje očeva u obiteljskom životu. Trebalo bi olakšati brzo i fleksibilno vraćanje majki na tržište rada nakon rodiljnog dopusta;

47. napominje da dio radnih mjesta koja će biti potrebna u budućnosti danas ne postoji, zbog čega je nužno omogućiti osposobljavanje građana (svih dobnih skupina i u svim sektorima) u području vještina koje će im olakšati pristup zapošljavanju. Pri planiranju politika osposobljavanja posebnu pozornost treba posvetiti osobama koje žive u slabije naseljenim područjima i područjima visoke raspršenosti stanovništva kako bi im se olakšao pristup osposobljavanju;

48. ističe važnost neplaćenog rada koji uglavnom obavljaju žene podupirući obitelji i kompenzirajući nedostatak javne socijalne infrastrukture. Neplaćeni rad uglavnom je neplaćena skrb i rad u kućanstvu, koji se procjenjuju, redom, na 10 % odnosno na 39 % bruto domaćeg proizvoda (BDP-a) u svijetu;

Demografija i demokracija

49. smatra da nove pojave kao što su transformacija društva i raspodjela stanovništva izazivaju reakcije na političkoj razini, što može dovesti do polarizacije u demokratskom sustavu;

50. treba posvetiti posebnu pozornost mladima koji su roditelji ili bi to mogli postati. Prosječna stopa nezaposlenosti mladih u državama članicama EU-a i dalje je viša od stope nezaposlenosti radne snage općenito. Nesigurni radni uvjeti dosta pogađaju mlade. Prema istraživanjima pristup predviđivom dohotku i stanovanju za mlade ljude trebalo bi staviti u prvi plan kako bi se mladima pružila sigurnost potrebna za zasnivanje obitelji;

51. smatra da bi se u okviru transeuropskih prometnih mreža, koje će se u skladu s Uredbom (EU) br. 1316/2013 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽¹⁰⁾ nastaviti financirati iz Kohezijskog fonda tijekom programskog razdoblja 2021. – 2027., pored olakšavanja uskih grla u mreži prednost trebala dati ulaganjima u mreže održivog prometa i poticanju javnih usluga u ruralnim područjima, osobito u rijetko naseljenim područjima, područjima visoke raspršenosti stanovništva i onima u kojima stanovništvo stari, kako bi se podržala međupovezanost ruralnih i urbanih područja, promicao ruralni razvoj i smanjio digitalni jaz;

52. stoga upozorava na novi fenomen „geografije nezadovoljstva” koji se javlja u mnogim regijama i zemljama EU-a u kojima se ljudi osjećaju zapostavljenima, što je često usko povezano s demografskim padom. Stoga bi u ruralnim i rijetko naseljenim područjima trebalo zajamčiti pristup osnovnim javnim uslugama;

53. smatra da se treba posvetiti tom fenomenu u cilju jačanja našeg demokratskog sustava, i to olakšavanjem međugeneracijskog dijaloga i aktivnim uključivanjem izabranih političara na lokalnoj i regionalnoj razini, koji su najbliži građanima;

54. stoga smatra da je na predstojećoj Konferenciji o budućnosti Europe potrebno raspravljati o vezi između demokracije i demografije te predlaže da o toj temi iznese jasna stajališta, s posebnim naglaskom na zastupljenosti mladih ljudi. Konferencija bi se trebala baviti takozvanom „geografijom nezadovoljstva” koja je povezana s razinom uspješnosti politika EU-a i njihovim izravnim i neizravnim utjecajem na razne regije EU-a i njihovu demografiju. S tim u vezi na Konferenciji bi trebalo razmotriti i pitanje definiranja regija „koje su izložene ozbiljnim i trajnim demografskim poteškoćama” iz članka 174. UFEU-a. Takvo šire područje razmatranja relevantno je i u kontekstu ostvarivanja ciljeva održivog razvoja;

⁽¹⁰⁾ Uredba (EU) br. 1316/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2013. o uspostavi Instrumenta za povezivanje Europe, izmjeni Uredbe (EU) br. 913/2010 i stavljanju izvan snage uredaba (EZ) br. 680/2007 i (EZ) br. 67/2010 (SL L 348, 20.12.2013., str. 129.).

Riječ u prilog aktivnoj supsidijarnosti i boljoj regulativi

55. naglašava da su mnoge potrebne mjere politika u nadležnosti lokalnih i regionalnih vlasti u EU-u te stoga ističe potrebu za time da se pri pronalaženju odgovarajućih rješenja glavno težište stavlja na partnerstvo i višerazinsko upravljanje;

56. istodobno naglašava važnost znatnog sudjelovanja OR-a u svim fazama Konferencije o budućnosti Europe, što bi odražavalo činjenicu da u EU-u postoji više od milijun izabranih lokalnih i regionalnih predstavnika;

57. zalaže se za korištenje koncepta „aktivne supsidijarnosti” koji je osmislila Radna skupina za supsidijarnost kako bi se pronašla izvediva rješenja za demografske promjene, uz poštovanje podjele ovlasti u izravnom dijalogu s gradovima i regijama;

58. u dobrom je položaju da podupre taj proces osiguravanjem platforme za savjetovanje i dijalog s Europskom komisijom kako bi se pronašla odgovarajuća rješenja;

59. naglašava važnost korištenja instrumenta procjene teritorijalnog učinka za daljnje oblikovanje politika EU-a koje utječu na demografske promjene te upućuje na svoju nedavnu procjenu teritorijalnog učinka provedenu u suradnji s programom ESPON ⁽¹¹⁾;

60. predlaže blisku suradnju s Europskom komisijom u pogledu budućih dokumenata o politikama – kao što su Zelena knjiga o starenju ili dugoročna strategija za ruralna područja – prilikom provođenja zajedničkog savjetovanja koje bi doprinijelo tim izvješćima;

Praćenje napretka u svladavanju demografskih izazova

61. smatra da je potrebno redovito pratiti demografske izazove povezivanjem europskog semestra i demografskih promjena te spajanjem tog pitanja s provedbom ciljeva održivog razvoja;

62. naglašava potrebu za redovitim prikupljanjem statističkih podataka o EU-u koji bi odražavali kretanja ne samo na nacionalnoj već i na regionalnoj razini, kako bi se oblikovateljima politika pružio jasan uvid u regionalne razlike. Nadalje, smatra da je potrebno sastavljati godišnje izvješće o stanju demografskih izazova u gradovima i regijama EU-a, kojemu bi Odbor mogao dati svoj doprinos;

63. predlaže da prije objavljivanja godišnje strategije održivog rasta Europska komisija i gradovi i regije EU-a redovno održavaju politički dijalog o stanju u pogledu demografskih izazova; predlaže blisku suradnju između Komisije i OR-a u organizaciji tog postupka;

Sljedeći koraci

64. hrvatskom predsjedništvu Vijeća predlaže da iznese zaključke Vijeća o rezultatima pregleda stanja koje će provesti Komisija te predlaže opsežnu raspravu o demografskim izazovima u raznim sastavima Vijeća;

65. poziva predstojeće njemačko, portugalsko i slovensko predsjedništvo da nastave s tim radom te da se posebno usredotoče na vezu između demografskih promjena i poboljšanja životnih uvjeta;

66. naglašava važnost sudjelovanja građana i potiče vodeće lokalne dionike da ojačaju regionalne horizontalne politike, čime bi se povećala svijest o demografskim promjenama u lokalnim zajednicama kako bi se u većoj mjeri uvažila potreba za donošenjem mjera više usmjerenih na građane; također predlaže da se o demografskim izazovima opsežno raspravlja u dijalozima s građanima;

67. smatra da promicanje javno-privatne suradnje mora biti strukturirano na način da svi relevantni akteri – iz područja pogođenih depopulacijom ili kojima prijeti depopulacija – rade zajedno i koordinirano, tako da se objedinjuju i promiču projekti zasnovani na njihovu iskustvu, potiču inovacije i promiče gospodarska revitalizacija;

⁽¹¹⁾ <https://cor.europa.eu/en/our-work/Pages/Territorial-Impact-Assessment.aspx>

68. smatra da je isticanje vrijednosti bogate prirodne, povijesne, umjetničke i kulturne baštine naših regija ključno za jačanje privrženosti građana svojim selima i gradovima. Potrebno je podupirati, čuvati, održavati i štititi lokalne, autohtone i male zajednice i jezično-kulturne podregije kako bi se revitalizirala ruralna područja i kako bi ta područja mogla lakše zadržati lokalno stanovništvo;

69. Europskoj komisiji, ostalim institucijama EU-a i drugim regionalnim ili međunarodnim institucijama poput Unije za Mediteran ili Ujedinjenim narodima nudi blisku suradnju u pripremi sveobuhvatne strategije za svladavanje demografskih izazova;

70. podsjeća da od 1994. Ujedinjeni narodi 15. svibnja svake godine obilježavaju Međunarodni dan obitelji. Stoga predlaže da druga nedjelja u svibnju bude Europski dan obitelji.

Bruxelles, 14. listopada 2020.

Predsjednik
Europskog odbora regija
Apostolos TZITZIKOSTAS
